

goed om oorlog te voeren en zo zijn wij een groot stuk van onze cultuur verloren. Van 1923 tot 1966 b.v. was de leiding van het ballet van de opera van Antwerpen in vreemde handen.”

L.D.: “Toen ik begon in de jaren 30, stonden diegenen die zich voor dans als vak interesseerden *dans le dernier quadrille*, maar vooraan — de solisten en de choreografen — waren het allemaal vreemdelingen.”

J.B.: “Met de komst van het Ballet van Vlaanderen is de leiding overgegaan naar mensen met wortels in dit land. En nu heeft men weer een Rus gekozen, terwijl dat absoluut niet noodzakelijk was; er waren twee valabele nederlandsprekende kandidaten. Dat aureool van de Russen dateert nog van Diaghilev. Het enige wat ik ooit uit Rusland ben gaan halen zijn pedagogen, nooit choreografen. De grote choreografen die zitten in het Westen.”

“Als we dan van traditie spreken: ik ben gaan choreograferen door jou te zien werken. In Nederland b.v. hebben ze veel grotere voorbeelden gehad dan wij. Van Maanen kon steunen op Benjamin Harkarvy, op Butler, op Tetley, dat zijn drie grote namen uit de wereldliteratuur van de dans. De mensen die wij nu gevormd hebben voor de toekomst hebben tenslotte in het Ballet van Vlaanderen kunnen werken met Anna Markard-Jooss, met Butler, met Kylian, met Efrati, met choreografen. Ze moeten daar toch weer iets van opgestoken hebben. Want vergeet niet: ik ben een baksteen die bovenop je gaat liggen en boven mij komt er weer een baksteen die weer anders is; maar het hangt ervan af hoeveel wij in die ene baksteen hebben kunnen steken. Jij hebt b.v. altijd een zeer grote belangstelling gehad voor muziek en altijd een zeer grote muzikaliteit aan de dag

Foto Willy Beunis

gelegd. Dat is iets dat overgegaan is van de ene naar de andere en zo moeten wij een ketting vormen.”

L.D.: “Ik vind vooral dat de choreograaf zich moet omringen met mensen van dezelfde bodem; ik denk daarbij niet alleen aan de muziek, maar ook aan de schrijvers. De choreografen moeten zich laten bedruipen en beïnvloeden door onze componisten en onze schrijvers, door mensen die zich voor alles interesseren. Dat wij ons te weinig omringen met onze eigen krachten: dat heb ik altijd als een tekort gevoeld. Want het Ballet ‘van Vlaanderen’ is dat wel uitsluitend ‘van Vlaanderen’?”

J.B.: “Internationaal gezien kun je nog altijd makkelijker iets verkopen als het Debussy heet, dan wanneer het Willem Kerstens heet.”

L.D.: “Dat weet ik niet. Dat geloof ik niet.”

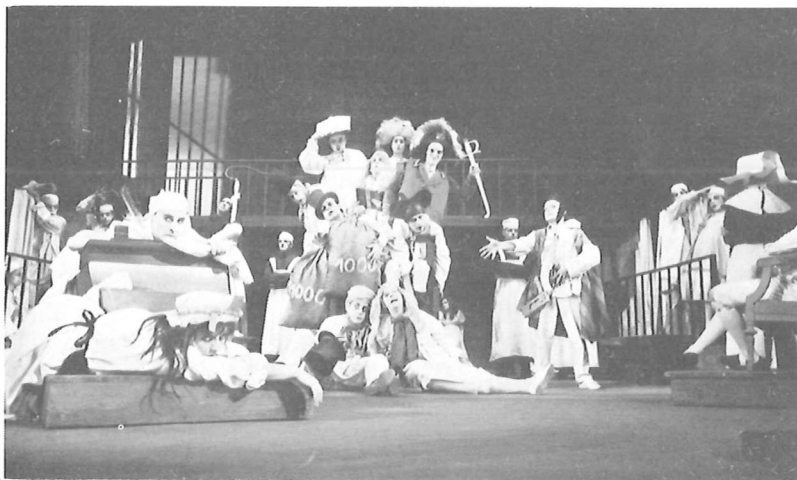
J.B.: “Men koopt internationaal nog altijd werken van componisten. Als je zegt, we gaan *Le Sacre du*

Printemps doen, dan zeggen vele mensen nog: Ah ja, *Le Sacre*! Maar ze vragen niet: welke *Sacre* is het, die van Béjart of die van Pina Bausch of die van Lar Lubovitch of die van Rus-sillo? Wij zetten nu altijd eerst de naam van de choreograaf en dan pas de naam van de componist.”

L.D.: “Maar dat is het juist. Is dat allemaal nodig? Gaat het om de markt of om de artistieke prestatie? Om de specificiteit van iemand? Diaghilev had iets specifiek, Jooss ook. En Pina Bausch — of je daar nu van houdt of niet — heeft iets specifiek van haar.”

J.B.: “Maar je spreekt daar telkens over een gezelschap dat één choreograaf heeft: Bausch is Bausch, Béjart is Béjart, Kylian is Kylian. Bournonville heeft alles in zijn gezelschap gehoreografeerd. Wil je dan op dit moment in Vlaanderen iemand hebben die een gezelschap opeist, helemaal voor zich zelf en daar zijn stempel op drukt?”

Marat-Sade (KVS Brussel, 1966)

Jiri Kylian (1947)
Tsjechisch choreograaf en danser; opleiding in Praag en Londen; werkte in Stuttgart als choreograaf bij de Noverre Society; is sinds 1975 directeur en voornaamste choreograaf van het Nederlands Dans-theater.

John Butler (1920)
Amerikaans danser en choreograaf met moderne scholing; partner van Martha Graham van 1944 tot 1953; stichtte in 1954 zijn eigen groep, The Dance Theatre Company; nu free-lance choreograaf.

Christopher Bruce (1945)
Engels danser en choreograaf; getraind in de Rambert School; werd in 1963 lid van het Rambert Ballet; als danser belangrijk voor zijn dramatische en fysieke capaciteiten.

Benjamin Harkarvy (1930)
Amerikaans leraar en choreograaf; opende eigen school in New York in 1955; was in 1958 balletmeester van het Nederlands Ballet; vormde in 1959 in Amsterdam het Nederlands Danstheater waarvoor hij tot 1969 vele werken creëerde; was in 1970-71 co-directeur, samen met Van Dantzig, van het Nationale Ballet van Nederland; werkte nadien in Pennsylvania.

Glen Tetley (1926)
Amerikaans karakterdanser en choreograaf, leerling o.m. van Anthony Tudor; eigen groep in New York; begon in 1964 bij het Nederlands Danstheater te werken, waarvoor hij een 16-tal balletten schreef; was in 1969-70 co-directeur met Van Maanen; had via zijn werk grote invloed op het vormen van het New